

SUPPLEMENT

Van een Supplement wordt voor het eerst melding gemaakt in het Voorbericht van Deel XV uit 1940. Aanleiding vormde het regeringsbesluit dat er van het WNT een beknopte uitgave, een “editio minor”, gemaakt zou moeten worden.

Naar de terechte opvatting van de toenmalige redactie moest zo’n beknopte uitgave echter berusten op een gelijkmatige basis. En die ontbrak. Oudste en teveel oudere delen waren gebaseerd op veel minder materiaal. Niet-litteraire bronnen en bronnen van vóór de 19de eeuw (met name 16de-eeuwse bronnen) waren er sterk ondervetegenwoordigd. Te veel moderne en technische bronnen ontbraken geheel. Bovendien was de visie op wat voor een woordenboek het WNT nu eigenlijk diende te zijn, na de eerste redactie veranderd (zie daarover en over de consequenties ervan in bijzonderheden de paragrafen 1.1. en 1.2.). Voor men een bevredigende editio minor zou kunnen vervaardigen, zouden dus eerst met name die delen aangevuld en bijgewerkt moeten worden. Vandaar het voornemen tot een Supplement.

Men begon met de letter A. Al snel bleek dat de bewerking zeer veel tijd zou vergen. Het aanvullend materiaal was bovendien van zo’n omvang, dat een totaal Supplement het hoofdwerk in dikte wel eens naar de kroon zou kunnen gaan steken. De voortgang van dat hoofdwerk zelf dreigde er dan ook al te veel vertraging door op te lopen. Binnen de vierde generatie redacteuren bestond verschil van mening over continuering. Al in 1947 besloot de regering dat men na realisering van de A het Supplement voorlopig zou moeten laten rusten en zich uitsluitend nog moest concentreren op de voltooiing van het hoofdwerk. Aldus geschiedde. Het WNT kent dus slechts één Supplementdeel, op de letter A.

Dat Supplement op de A bestaat uit 18 afleveringen, loopt van **A** tot en met **AZUURSTEEN** (kolom 1-2304) en bevat een Nalezing van **A** (III) tot en met ***ASYMPTOOT** (kolom 2305-2334). Die “Nalezing” biedt aanvullingen en verbeteringen voor de woorden die in het Supplement zelf behandeld zijn (zij heeft dus geen betrekking op de “Nalezing” aan het einde van Deel I!).

De eerste aflevering verscheen in 1942, de laatste in 1956. Dr. J. Knuttel bewerkte *A* t/m *Aanzwerven*, *Aarts-* t/m *Abuis* en *Ach* t/m *Achtzaam* (met medewerking van dr. J. van Lessen voor de etymologische gedeeltes), ca. 13% van het totaal. De rest van het Supplement is bewerkt door dr. C. Kruyskamp.

Wat voor een onderneming een algeheel Supplement zou zijn geworden, maken alleen al de blote cijfers duidelijk. De totale omvang van het Supplementdeel bedraagt, zoals we hierboven aangaven, 2334 kolommen. Dat is slechts een vijfhonderdtal kolommen minder dan de 2872 kolommen die de bewerking van de letter A in het hoofdwerk vergde! Daar blijkt wel uit hoezeer aanvulling en bijwerking van die oudste delen noodzakelijk waren (en nog steeds zijn).

Bij de aanvullingen die het Supplementdeel levert, gaat het voornamelijk om: veel nieuwe woorden (zowel nieuwe artikelen als nieuwe opnoemers), nieuwe

betekenissen, nieuwe verbindingen en nieuwe citaten. Voorts droeg men consequent nieuwe gegevens aan die volgens de jongere bewerkingsmethode in ieder artikel aangegeven moesten worden, maar die in de oudste delen nog geheel of gedeeltelijk ontbraken, zoals: vermelding van het eventuele voorkomen van een woord in het Middelnederlands, plaatsing van homoniemencijfers, verwijzingen e.d. Het bijwerken hield in dat men verbeteringen aanbracht op een wijze en in gevallen die overeenkomen met de gebruikelijke behandeling ervan in de “Bijvoegsels en Verbeteringen” (zie daarvoor hoofdstuk 11). Daarnaast vindt men echter ook regelmatig kritische commentaren en verbeteringen die voortkwamen uit de veranderde visie op het Woordenboek. Zo kan men vaker geconfronteerd worden met voorstellen voor een andere, niet logische maar historische indeling van artikelen en zijn rubrieken als **XVIde E.**, **XVIIde E.**, **XVIIIde E.** organisch in het betekenisgeheel ondergebracht (vgl. daarover verder hoofdstuk 8).

Vanzelfsprekend moet het Supplementdeel niet als een autonoom deel gelezen worden. Een te raadplegen tekstgedeelte ervan moet steeds in samenhang gezien worden met het corresponderende tekstgedeelte van de bewerking van de A in het eigenlijke werk.

De bewerkingsmethode en de typografie van het Supplement zijn gebaseerd op die welke men vanaf de vierde generatie voor het hoofdwerk aanhield. Natuurlijk was het daarnaast noodzakelijk enige nieuwe typografische conventies in te voeren voor verschijnselen die aan het Supplement nu eenmaal eigen waren. In het bijzonder moet de gebruiker letten op de volgende tekens en typografische kenmerken:

1. Staat er vóór het trefwoord een * dan wil dat zeggen dat het om een nieuw artikel gaat (een nieuw artikel = artikel dat in de verschenen delen in het geheel niet voorkomt, of een artikel dat in zijn geheel ter vervanging dient van een daar reeds wèl voorkomend artikel).
2. Is een betekenis aanduiding met cijfers en/of letters in zijn geheel cursief afgedrukt, dan gaat het om een nieuw toegevoegde of nieuw onderscheiden betekenis. Ook het haakje erachter is cursief. Men lette erop dat in sommige gevallen, b.v. bij onderscheidingen met uitsluitend *a*, *b* enz., dat cursieve sluitingshaakje het enige signaal is waaraan zo'n nieuwe betekenis te herkennen valt.
3. Achter een cursief betekenis cijfer of een cursieve betekenis letter staan soms eveneens cursieve aanduidingen als *bis*, *ter*, *quater*, bijvoorbeeld: *1 bis*, *1 ter*, *a bis*. In dat geval gaat het om nieuwe betekenissen die historisch of logisch tussen twee, reeds in de oude bewerking vermelde betekenissen ingevoegd moeten worden.
4. Ook treft men aanduidingen aan als *Vóór 1* of *Vóór a*. Hier gaat het om een nieuwe betekenis die gerangschikt moet worden vóór de betekenis die onder het aangegeven cijfer of de aangegeven letter in het hoofdwerk vermeld staat.

5. **Aanm.** verwijst naar een “Aanmerking” in het hoofdwerk. **Opm.** heeft betrekking op binnen het kader van het Supplement zelf gemaakte, nieuwe “Opmerkingen” (vgl. in verband met beide hoofdstuk 9).
6. Vaak treft men rubrieken aan die bestaan uit een niet-cursief betekenisnummer dat direct gevolgd wordt door het hek (||) en daarachter een of meer citaten. In die gevallen heeft men te maken met de situatie dat aan een reeds in het hoofdwerk gegeven betekenis alleen nieuwe bewijsplaatsen zijn toegevoegd.
7. Tussen betekenis aanduiding en het hek kan ook een toevoeging aan of verbetering van de redactionele tekst in het hoofdwerk gegeven zijn. De nieuw gegeven voorbeelden kunnen daarmee in verband staan, maar dat is niet noodzakelijk. Zij kunnen ook gegeven zijn als aanvullingen die direct bij het hoofdwerk aansluiten.

Afstel van het Supplement hield niet in dat men ook ophield materiaal ervoor te verzamelen. Men bleef dat doen tot 1976. Toen besloot men de vergaring van het moderne taalmateriaal vanaf dat jaar over te laten aan de taalbank van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie.

Dat verzamelde supplementmateriaal omvat ca. 550.000 fiches. Verreweg het grootste gedeelte daarvan bestaat niet uit volledige citaten, maar uit “blinde” vindplaatsen, d.w.z. het zijn briefjes waarop alleen het woord, bron en bladzijdeaanduiding zijn vermeld. Enerzijds gaat het om aanvullingen bij woorden die al wel in het WNT zijn opgenomen, anderzijds om woorden die er in het geheel nog niet in staan. De belangrijkste uit die laatste categorie hoopt de huidige redactie bij of vlak na de voltooiing van het hoofdwerk in twee afzonderlijke delen “Aanvullingen” te publiceren. Daartoe startte men in 1989 een apart “Aanvullingenproject”. Het zal ertoe leiden dat ten onrechte ontbrekende woorden als *baby*, *bacil*, *bacterie*, *Belgisch*, *biographie*, *biologie*, *charlatan*, *civilisatie*, *continueeren*, *daadwerkelijk*, *dandy*, *essentie*, *etalage*, *etymologie*, *Februari*, *functionaris*, *gangreen*, *glossarium*, *heraldiek*, *icoon*, *impuls*, *impulsief*, *kettingrooken*, *kruiswoordpuzzle*, *lexicographie*, *lokzang*, *molecule*, *nep*, *nipt*, *objectief*, *obsceen*, *oerwoud*, *onanie*, *parachute*, *rimboe*, *semester*, *sexuoloog*, *sheriff*, *specimen*, *status*, *summum*, *vacantiegeld* en tienduizenden andere van dit kaliber alsnog aan het WNT-bestand worden toegevoegd. De noodzaak van genoemd project kan niet beter dan door dergelijke voorbeelden onderstreept worden.

Uit: A. Moerdijk, '12. Supplement'. In: *Handleiding bij het Woordenboek der Nederlandsche Taal (WNT)*. 's-Gravenhage: Sdu Uitgeverij, 1994, pp. 260-263.